

ზეციური იერარქიისათვის

ნიგნში „ზეცათა მღვდელმთავრობისათვის“ („ზეციური იერარქია“) ზეციური ძალები იერარქიულად, კიბისებური სახითაა წარმოდგენილი. ფსევდო დიონისეს მიერ მიგნებული სოახლე ისაა, რომ ანგელოზთა დასები სამ სამეულად – ტრიადადაა წარმოდგენილი, პირველ ტრიადაში შედიან: სერაფიმნი, ქერუბიმნი, საყდარნი, მეორე ტრიადას ქმნიან: უფლებანი, ძალნი, ხელმწიფებანი, ხოლო მესამე ტრიადას – მთავრობანი, მთავარანგელოზნი, ანგელოზნი.

თავად ღმერთი იერარქიის პრინციპს არ ექვემდებარება. იგი იერარქიაზე მაღლაა.

ზეციური ეკლესიის–კრებულის მსგავსად, ამქვეყნიურ ეკლესიასაც სამი ტრიადა მართავს: 1) ნათლისღება, ჟამისწირვა, მირონის კურთხევა; 2) მღვდელმთავარნი, მღვდელნი, დიაკონნი (მსახურნი); 3) მონაზონი, მორწმუნენი, კათაკმეველნი ანუ ნათლისღების მსურველნი. ამქვეყნიური ძალების იერარქიის გადმოცემას არეოპაგტიკის მეოთხე ნიგნი „საეკლესიოჲსა მღვდელმთავრობისათვის“ ანუ „საეკლესიო იერარქია“ ეძღვნება.

უხილავ სამყაროზე ანუ ანგელოზთა შესახებ სწავლებას ფსევდო დიონისეს იაკობ მოციქულის სიტყვებით იწყებს. მოციქული გვასწავლის, რომ ყოველივე კეთილი და სრული ნიჭი, ზეგარდამო მამის ნათლისაგან მომდინარეობს (იაკობ. I, 17), მაგრამ ამასთანავე, ყოველივე, რაც ჩვენზე მამისგან მაღლით გადმოდის, მამისა მიმართ მიგვაქცევს, **რადგან მისგან და მისა მიმართ არს ყოველი** (რომ. 11,36). „ზეციური გონებანიც“ – ანგელოზებიც ღმერთმა შექმნა ერთბაშად და იერარქიულად. ანგელოზთა სხვადასხვა დასის არსებობა პავლე მოციქულისთვისაც იყო ცნობილი, რომელიც კოლასელთა მიმართ ეპისტოლეში წერს: „რამეთუ

მის მიერ დაებადა ყოველივე ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა, ხილულნი და არა-ხილულნი, ანუ თუ **საყდარნი**, ანუ თუ **უფლებანი**, გინა თუ **მთავრობანი**, გინა თუ **ჯელმნიფენი**, – ყოველივე მის მიერ და მისა მიმართ დაებადა“ (კოლას. I, 16).

ანგელოზთა შესახებ საეკლესიო სწავლების სისტემა შექმნა და მათი დასების რიცხვი (ცხრა) დიონისე არეოპაგელმა დაადგინა. მას ანგელოზთა დასების იერარქიული წყობის მიზეზად, ორიგენესგან განსხვავებით, არა მათი სიყვარულის ხარისხით – მეტ-ნაკლებობა მიაჩნია, არამედ ის, რომ ისინი საღმრთო ნათელს თანაბრად ვერ იღებენ, რადგან ქვემო საფეხურზე მდგომთ ნათელი ზედა საფეხურზე მდგომთაგან ეძლევათ. მართალია, ყველა ანგელოზი ღმრთეებისა და მისგან მომდინარე ნათლის თანაზიარია, მაგრამ მათი განმგებლობისა და სრულყოფილების ხარისხი ერთნაირი არაა, მიუხედავად იმისა, რომ ანგელოზთა სამყაროს კიბისებური სახე აქვს, იგი მაინც ერთ მთლიანობას წარმოადგენს.

ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან ცნობილი ანგელოზთა დასები ფსევდო დიონისემ სამ ტრიადაში (სამეულში) გააერთიანა. პირველსა და უმაღლეს ტრიადას **სერაფიმი**, **ქერუბიმი** და **საყდარნი** ქმნიან. სამივე დასი ღმერთთან ყველაზე ახლოსაა და „საღმრთო კარიბჭესთან, თვით ღმრთის საკურთხეველთან მყოფობს. ისინი გამოუთქმელ ბრწყინვალეებაში იმყოფებიან და საღმრთო საიდუმლოთა პირისპირ და უშუალოდ ჭვრეტა ძალუძთ.

სერაბიმებს (აღისებრნი, ცეცხლოვანნი),¹ ექვს-ექვსი ფრთა აქვთ (ეს. 6,2). ღმრთის სიყვარულით აღგზნებული ეს დასი, რაზეც მათ მიერ აღვლენილი შემოქმედის სადიდებელი გალობაც: **წმიდა არს, წმიდა არს**

¹ ეფრემ მცირეს თავის თარგმანში ებრაული სერაფიმი (აღისებრ ცეცხლოვანი) ქართულად დამწეულად, განმაჯურველად გადმოაქვს, ხოლო ქერუბიმი (ეტლი) სიმრავლედ ცნობისა და განფენად სიბრძნისა („ზეცათა მღვდელმთავრობისათვის“, 7,1).

უფალი საბაოთ! სავსე არს ყოველი ქუეყანა დიდებითა მისითა, – მეტყველებს, სხვებსაც შემოქმედის სიყვარულისაკენ აღძრავს.

ქერუბიმი (ეტლნი) წინასწარმეტყველმა ეზეკიელმა კაცის, ლომის, კუროს (ზვარაკის) და არწივის სახით იხილა (ეზეკ. 1,10). ეს სიმბოლოები მათ თვისებებზე – გონიერებაზე, ძლიერებაზე, მორჩილებაზე და სისწრაფეზე მიანიშნებენ. ღმრთის ტახტის წინაშე მდგარნი უზენაესის სულიერ ეტლს წარმოადგენენ, რის გამოც ღმერთს ქერუბიმთა ზედა მჯდომარეც ეწოდება (I მეფ. 4,4).

ფსევდო დიონისეს მიხედვით, მრავალთვალნი ქერუბიმი ღმრთის შემეცნების ნათლით ბრწყინავენ და თუ სერაფიმი სხვებს ღმრთის სიყვარულით ალაგზნებენ, ქერუბიმი შედარებით დაბალ დასებს, ვითარცა „სიბრძნის მდინარენი“ და „ღმრთის განსვენების ადგილნი“, შემოქმედის შემეცნების სიბრძნესა და მეცნიერებას გარდამოუვლენენ. ქერუბიმთაგან ზოგიერთს, როგორც ღმრთის განსვენების ადგილს, **საყდარი** ეწოდება, რადგან მათზე, რა თქმა უნდა, არა ხორციელად, არამედ სულიერად თვით უფალი განისვენებს.

საშუალო იერარქიას წარმოადგენს ტრიადა: **უფლებანი, ძალნი** და **ხელმწიფებანი**. **უფლებანი** ანგელოზთა მომდევნო დასებს განაგებენ, ღმრთისაგან დადგენილ ამქვეყნიურ ხელისუფალთ ბრძნული მმართველობისათვის რჩევა-დარიგებას აძლევენ. ისინი გრძნობებზე მეუფებას, ცოდვილ გულისთქმათა დაოკებას, სულისთვის ხორცის დამონებასა და ცთუნებაზე გამარჯვებას ასწავლიან.

ძალნი (I პეტრ. 3,22) სასწაულებს აღასრულებენ და ღმრთის სათნომყოფელებზე სასწაულთქმედებისა და წინასწარმეტყველების მაღლს გარდამოავლენენ. ისინი ადამიანებს ღვანლის აღსრულებაში ეხმარებიან, მოთმინებას ასწავლიან და სულიერ სიმტკიცესა და სიმამაცეს ანიჭებენ.

ხელმწიფებანი (I პეტრ. 3,22) იმ ანგელოზებს ეწოდებათ, რომელთაც ეშმაკის დამორჩილება შეუძლიათ. ისინი ადამიანებს ეშმაკის ცდუნებებისაგან იცავენ, მოლუანეებს მფარველობენ და ბოროტ აზრებთან ბრძოლაში ეხმარებიან. მათ, აგრეთვე, ბუნების სტიქიები, მაგალითად, ცეცხლი და სეტყვა ემორჩილებიან.

მდაბალ იერარქიას **მთავრობანი, მთავარანგელოზნი და ანგელოზნი** შეადგენენ. **მთავრობანი** მომდევნო საფეხურებზე მყოფ ანგელოზებზე მთავრობენ და მათ მოქმედებას ღმრთის ბრძანებათა შესრულებისკენ წარმართავენ. მთავრობათა დასს სამყაროს მართვა და ქვეყნებისა და ხალხების დაცვა ევალებათ. ისინი მიწიერ ხელისუფალთ – მთავრობებს თავიანთ მოვალეობის აღსრულებას ასწავლიან, საპირისპიროდ პირადი გამორჩენისა და განდიდების ძიებისა. ამქვეყნიური მთავრობანი ღმრთის დიდებისა და მოყვასთა სარგებლის ძიებისათვის უნდა იყვნენ მოწოდებულნი.

მთავარანგელოზნი (I თეს. 4,16) დიდ და დიდებულთა საქმეთა კეთილმაუწყებელნი არიან. ისინი ადამიანებს სარწმუნოების საიდუმლოებს, წინასწარმეტყველებებსა და ღმრთის ნებას უცხადებენ, ანუ გამოცხადების მაცნეებს წარმოადგენენ.

ანგელოზები (I პეტ. 3,22) ადამიანებთან ყველაზე ახლოს არიან, მათ ღმრთის ნებას ამცნობენ და სათნო და წმინდა ცხოვრებისათვის რჩევა-დარიგებებს აძლევენ; მორწმუნეებს მფარველობენ, ცოდვებით დაცემისაგან იცავენ, ხოლო დაცემულთ წამოდგომაში შველიან.

ფსევდო დიონისემ თვითონვე იგრძნო, რომ მის მიერ მოცემული სისტემატიზაცია ანგელოსთა დასებისა არასრულყოფილი იყო, რაზეც მეთყველებს მისი სიტყვები: „ზესთა ზეციურ არსებათა რამდენი და როგორი წესნი (დასნი) არსებობს და როგორ აღესრულება მათი იერარქია, ზუსტად ეს მხოლოდ მათმა განმადმრთობელმა სრულმთავ-

რობამ იცის; ამასთან, თავიანთი ძალნი, ბრწყინვანი (ნათელნი), წმინდა და ზესამყაროული კეთილმონესეობანი მათ თვითონაც იციან. ხოლო ჩვენ ზესთა ზეციურ გონებათა საიდუმლოთა და მათი უწმინდესი სრულყოფილების შეცნობა არ ძალგვიძს და ეს მხოლოდ იმდენად შეგვიძლია, რამდენადაც ამას ჩვენ ღმერთმთავრობამ, ვითარცა თავიანთი თავის მცოდნეთა, თავად მათ მიერ გვაზიარა“ (6,1).

სხვებიც მიიჩნევენ, რომ ზეციურ უხორცო არსებათა ფსევდო დიონისეს მოცემული იერარქია სრულიადაც არ მოიცავს ანგელოზთა ყველა არსებულ დასს, რადგან ისეთი დასებიც არსებობენ, რომელნიც მომავალში განცხადდებიან (ეფ. 1,21).

გარდა ამისა, იოანე მეთენდორფის აზრით, არეოპაგტიკის ავტორის მიერ წარმოდგენილი ანგელოზთა სამყაროს იერარქიული სტრუქტურა, ქრისტიანული ტრადიციის თვალსაზრისით, მრავალ უხერხულობას ქმნის. მაგალითად, შეუძლებელია ძველი აღთქმის ანგელოლოგიის შეთავსება დიონისეს იერარქიასთან, კერძოდ, ესაიასთან სერაფიმი ღმრთის უშუალო დესპანია, მაშინ, როცა სერაფიმს ამისთვის მასზე უფრო დაბლა მდგომი დასი უნდა გამოეყენებინა. ეკლესია მთავარანგელოზ მიქაელს ზეციური მხედრობის წინამძღოლად თვლის, ფსევდო დიონისეს სისტემაში კი, მთავარანგელოზთა დასი ზეციურ იერარქიაში ბოლოდან მეორე საფეხურზე დგას და ა. შ.

ეს უხერხულობანი წმინდა მამებმაც შეამჩნიეს, ამიტომ მათი არეოპაგტიკაში გადმოცემულ იერარქიაში შესწორებანი შეჰქონდათ. მაგალითად, წმინდა გრიგოლ პალამა ფიქრობდა, რომ ანგელოზთა თავდაპირველი წესრიგი ქრისტეს განკაცებამ დაარღვია, კერძოდ, იერარქიული რანგი დაირღვა მაშინ, როცა ღმერთმა მთავარანგელოზი გაბრიელი, ანუ იერარქიულად ერთ-ერთი დაბალ საფეხურზე მდგომი ანგელოზი, ქალუნულ მარიამთან ღმრთის განკაცების კეთილმაცნედ

წარმოგზავნა. ამალლებისა და მიძინების საგალობლებში კი ვკითხულობთ, როგორ განაკვირვა ანგელოზები იმან, რომ კაცობრივი ბუნება ქრისტესი და ღმრთისმშობელისა ანგელოზთა იერარქიისაგან სრულიად დამოუკიდებლად „ამალლდა ქვეყანიდან ზეცად“.

ფსევდო დიონისეს სქემის მიხედვით, ღმერთთან ურთიერთობა ჩვენ მხოლოდ ანგელოზთა (ანუ ბოლო დასის) მეშვეობით შეგვიძლია. მაგრამ წმინდა წერილში არაერთგზისაა გადმოცემული ღმერთთან ადამიანების ურთიერთობა ანგელოზთა შუამდგომლობის გარეშეც, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ფსევდო დიონისეს ზეციურ ძალთა კლასიფიკაცია საკმაოდ პირობითი და სქემატურია, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მას ანგელოზთა შესახებ სწავლებაში გარკვეული სიცხადე შეაქვს.